

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה י"ד.

עין משפט נר מצוה

ע"ה א מ"י פ"ד מהל' שמיטין הלכה י' ופ"א מהל' מ"ש הל"ט:

לענין רש"י

ציפול"י (ציפור"ט).
בצלצלים, בצל קטן.

רבינו חננאל (המשך)

הירקות שצרכין מים בכל יום ומתשרין להבא. ור' עקיבא סבר לאחר רוב מים אוליגן, וכל הפירות הגדילים על רוב מים, אף על פי שערין אמ יורדין עליון גשמים מוצילין להן, כגון התבואה וכיוצא בה, מתשרין לשעבר. אבל הירקות שהן גדלין על כל מים, שהמים בכל יום ויום מגדלין אותן מתשרין (לשעבר) [להבא]. ואמרין כמידי דיריב הכל התבואה וכיוצא בה מתשרין לשעבר, והירקות מתשרין להבא, מאי ביניהו. ואמר ר' אבהו בצלק הסריסין ופול המצרי פרי בצלין סריסין, כגון שמיך ורעם קודם שיתקשר כדי להתגדל ראשיתו, לר' עקיבא דאמר כל הפירות הגדילין על רוב מים, מתשרין לשעבר (והני גמי מתשרין לשבחן). לר' יוסי הגלילי דאמר הגדילין על מי שנה שעבר, הללו כירקות דמי, דנתן במסכת שביעית פרק שני בצלים הסריסים ופול המצרי שמעו מהן מים ל' יום לפני ר"ה, מתשרין לשעבר ומותרין בשביעית כול', דהא מתיב כ"י עקיבא. באחד בשבת ראש השנה אילין דברי בית שמאי, בית הלל ואמריהם בטי"ו יצאו מימות הגשמים י"ג במרחשון וסבילו וטבת וטי"ו מבשטן, הרי ג' חדשים פחות שלשה ימים. ונשאר מן הגשמים (בשבת) [משבת] ודאו וניסן, הרי שני חדשים וחצי. והני יצאו רוב ימים גשמי שנה זו, ואע"פ שרוב תקופת סתת עדיין מבחון, שנשא חצי שנתן ואדר ומקצת מניסן, לא משחינן בתקופה למירא שערין דרב התקופה של שנה הבאה היא, אלא מתשרין לשעבר. ונתן רבנן משה בר' עקיבא שליקט אתרובא בשבת כו שני עשורין וכול'.

וזריכאל. הני תלת דשמואל הלכה כר"ש שזרי ולכל אין צילה והכל הולך אחר גמר פרי: **כרצנן סביבא ליה**. ואין תורמין ממנו ואין לו תקנה להדש וישן שמתערבו אלף א"כ תורמין עליו מנמוס אחר לפי חשבון מחדש על החדש ומישן על היסן: **קשיא דשמואל ארשמואל**. הכא אמר שמואל הלכה כר"ש דיש צילה והכא אמר אין צילה: **קמ"ל הכל הולך נ"ו**. למימר דכוליה חדש הוא והלכה כר"ש ולא מטעמיה: **במאי דפליג**. צמיני קטנית אמר שמואל דמערכין הנשרשין לפני ר"ה צנשרין לאחר ר"ה והיינו טעמא למלתיא משום דהולנדין בהן אחר גמר פרי אזל תבואה חיותים אחר שליט: **ולשמעינן הני סריס**. ומדאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי אשמעינן דהאי דקאמר הלכה כר"ש לאו משום צילה אלא משום דכוליה חדש אזל צילה לית ליה דאי אית ליה צילה אלא אשמעינן הכל הולך אחר גמר פרי: **באספך מגרנך ומיקבך**. מכלן סמוכו חכמים לקצוע זמן מעשר ירק דצרייהו אחר לקיטתו לאסמכתא בעלמא כל אספך שלך יהא כתרומת גורן ויקב שהלכה בהן תורה אחר שנה שהציה שליט הרי שהלכה בהן אחר שנה שגדלו צמימיה שהצחת שליט שלהן היא גדילתן שמתחלה שעה ראויה ליקצר בדומק: אף כל נ"ו. לכן הלכו צולין אחר חנטה של גדילת פירותיו ע"י שהעלאת שך הגילת לפני חנטה הוא: יאלו **ירקות שגדילין על מי שנה הבאה**. והיינו שנת לקיטתן שהרי חזוין אותה והיא חוזרת וגדילה: **רוב מים**. הם מי גשמים שרוב זרעם גדילים על ידם: על כל מים. אף על שאוזין שדולין ומשקין אותן תמיד כענין שנחמד (דברים יא) והסקית צרגלך כגן הירק. קתם גן הירק דרכו כשקפאה: **צללים הסריסים**. יפוליו צלע"ו שאין נעשין גדולין כשאר צללים: **ופול המצרי**. שזרעו לירק דאי זרעו לזרע קטנית הוא ולא הלכו צו אלא אחר השרשה: איכא **צינייהו**. כגון שמנע מהם מים ולא השקו שלשים יום לפני ר"ה ולקטן אחר ר"ה וכו' והא מתיב דנתן **צננ' צביעית** (פ"ג מ"ט) צללים הסריסים כו' ר"י הגלילי אית ליה הא מתנית' דכיון דמנע (ה) מים שלשים יום לפני ר"ה נמלא גדילין על מי שנה שעברה ולר"ע הרי גדילין על כל מים ומתשרין להבא. צפי רומי"ם מפרש איתכא ר"ע אית ליה הא מתיב שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה מתערב לשעבר ומפרש טעמיה בתלמוד ירושלמי א"ר מנח מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כצנע כלומר זמן חיובן למעשר צר"ה [דהם] לא נסתפקו מכל מים שהם מים שאוזין זה שלשים יום כי אם מתיב גשמים יאלו מתורת ירקות הגדילין על כל מים ונכנסו צדדה הצעל דמתפתק צמי גשמים ומתערין לשעבר. דרכן של צללים המצרי מנוע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה ופירושן כדי לקיטתן כדי לפיכך חילוקם חכמים משאר ירקות אכל שאר ירקות שחן דרכן כן אפילו מנע מהן לא יאלו מדין ירק וצטלה דעתו. צללים הסריסים מסתפקין לשנה בהשקאה אחת לשלשים יום ויותר לפיכך אם השקו בתוך שלשים יום לפני ר"ה נמלאות השקאה זאת מועלת להם צביעית לפיכך אסורין צביעית ולענין מעשר נמי הוה להו כגדילין על מי שנה הבאה שעדיין לחלוטית השקאתן קיימת אכל ירק שדרכו ליגו צריך להשקותו תמיד ואפילו מנע ממנו שלשים יום לפני ר"ה צטלה דעתו אכל כל אדם ולא נתנו בהן חכמים חילוק לפי שאין דרכן צנך ונמלא דלא שכיחא היא: **ו' באחד** צבצט ר"ה לאילן. ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות האילן שחנטו לאחר מכן: **הואיל ויאילו רוב גשמי שנה**. שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועליו השרף צבולנות ומלאו הפירות חונטין מעתה: ועדיין רוב תקופה טבא. **מחזון**. עדיין רוב התקופה לנא: **מאי קאמר**. ועדיין רוב תקופה מבחון כל שכן דכיון דרוב תקופה מבחון עדיין רוב הגיע זמן החנטה ולא היה להם לקצוע ר"ה עד אשר: **שליקט אתרוב**. פירות אילן צבצט: שני עשורים. מעשר שני כ' צבצט שניה ומעשר עני צבצט שלישית שהיתה שניה נכנסת לשלישית:

מסורת הש"ס

(א) שביעית פ"ב מ"ט, (ב) עירובין י' גימט טו. (ג) שביעית סוף פ"ג, (ד) [שביעית פ"ב ה"ו], (ה) [שביעית פ"ב ה' ד'], (ו) [שביעית פ"ב ה' א'], (ז) [שביעית פ"ב ה' א'], (ח) [שביעית פ"ב ה' א'], (ט) [שביעית פ"ב ה' א'] וע"ע חומ' קידושין ג. ד"ה מה ירקן.

תורה אור השלם

1. חג הסוכה תשע"ד לך שבעות ימים בארץך מן רגל חמץ וצאתך דברים טו ג'

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איכא צינייהו כו' דכיון דמנע מהן מים ל' יום כו' הא מתיב דכיון שמנע: (ב) תוס' ד"ה הוה אמינא כו' וטפי ניהא ליה לשמואל: (ג) באדר דטעמיה דר"ה צבצט גורנו משום דיש צילה:

מוסף רש"י

שליקט אתרובו. כל האילן קרוי ארוב (ערובין טו). באחד בשבת. ושה שניה הנכנסת לשלישית היא (שבתות טו). ונהג בה שני עשורין. שניה יוצאה ושלישית נכנסת והיא שנה שניה לשמינית ומנע מעשר וטפי והשלישית מעשר לשכון ומעשר עני (ערובין טו).

רבינו חננאל

ומצאו לשמואל שלש שמועות, א' הילכתא כו' שמעון שזורי. ב' היכל הולך אחר גמר פרי. ג' לכל אין בילה חוץ מין ושמון. וצריכי, דאי אמר הכל הולך אחר גמר פרי, היינו אמריהם אפילו תבואה וחתים בתר גמר פרי, ויתנו פול המצרי כר' שמעון שזורי בהנך דפליגי, והוא פול המצרי שזרעו לזרע שהשחתו היא גמירתו כרבנן, וכיוצא בו. ואמר עוד כי לין בילה, להודיע כי לין ושמון יש בילה. תנא ר' יוסי הגלילי אומר באספך מגרנך ומיקבך, מה גורן וירק מיוחדין שגדילין על מי שנה שעברה והן מתערין לשנה שעברה כול', ופשוטה היא. לירביה הכ ליק עשורו בשעת לקיטתו, כל הגולקט קודם ראש השנה עשורו בשנה היצאה, וכל הגולקט אחר ראש השנה עשורו כשנה הנכנסת. ר' יוסי הגלילי דייק כל הפירות הגדילין על מי שנה שעברה ואין צריכין למי שנה הבאה, מתערין לשעבר, כגון התבואה וכיוצא בה. אבל